

नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०५८ लाई संशोधन गर्न बनेको विधेयक

प्रस्तावना: नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०५८ लाई संशोधन गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

संघीय संसदले यो ऐन बनाएको छ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यस ऐनको नाम "नेपाल राष्ट्र बैङ्क (तेस्रो संशोधन) ऐन, २०७६" रहेको छ ।
(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।
२. नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०५८ को दफा ३ मा संशोधन: नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०५८ (यसपछि "मूल ऐन" भनिएको) को दफा ३ को,-
(१) उपदफा (७) को सट्टा देहायको उपदफा (७) राखिएको छ:-
"(७) बैङ्कको केन्द्रीय कार्यालय काठमाण्डौ उपत्यकामा रहनेछ ।"
(२) उपदफा (७) पछि देहायको उपदफा (८) थपिएको छ:-
"(८) बैङ्कले प्रत्येक प्रदेशमा आफ्नो कार्यालय स्थापना गर्न, आवश्यकता अनुसार नेपालभित्र वा बाहिर जुनसुकै ठाउँमा शाखा तथा उपशाखा कार्यालय खोल्न र एजेन्ट नियुक्त गर्न सक्नेछ ।"
३. मूल ऐनको दफा ५ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा ५ को उपदफा (१) को खण्ड (छ) पछि देहायको खण्ड (छ१) र (छ२) थपिएका छन्:-
" (छ१) प्रदेश सरकारको बैङ्कर तथा वित्तीय एजेन्टको रूपमा कार्य गर्ने,
(छ२) स्थानीय तहको बैङ्करको रूपमा कार्य गर्ने, "
४. मूल ऐनको दफा ९ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा ९ को सट्टा देहायको दफा ९ राखिएको छ:-
"९. नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकार र बैङ्कको सम्बन्ध: (१) यस ऐन बमोजिम नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारले बैङ्कसँग र बैङ्कले नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारसँग सम्बन्ध राख्दा नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय मार्फत राख्नु पर्नेछ ।
(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहसँगको बैकिङ्ग कारोबारको सम्बन्धमा बैङ्कसँग सम्पर्क राख्नु परेमा प्रदेश सरकारको आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय मार्फत प्रदेशस्थित बैङ्कको कार्यालयमा सम्पर्क राख्न सकिनेछ ।"
५. मूल ऐनको दफा १० मा संशोधन: मूल ऐनको दफा १० को उपदफा (३) मा रहेका "नेपाल सरकार, " भन्ने शब्दहरू पछि "प्रदेश सरकार, स्थानीय तह, सहकारी क्षेत्र," भन्ने शब्दहरू थपिएका छन् ।
६. मूल ऐनको दफा १३ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा १३ मा रहेका "नेपाल सरकार" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
७. मूल ऐनको दफा २१ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा २१ को,-
(१) खण्ड (च) को सट्टा देहायको खण्ड (च) राखिएको छ:-
"(च) मानसिक सन्तुलन ठिक नभएको व्यक्ति, वा "
(२) खण्ड (च) पछि देहायको खण्ड (च१) थपिएको छ:-
"(च१) पैंतीस वर्ष उमेर पूरा नभएको र पैसट्टी वर्ष उमेर नाघेको, वा"
८. मूल ऐनको दफा २२ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा २२ को उपदफा (५) को खण्ड (ख) मा रहेका "कार्य क्षमताको अभाव भएमा, वा" भन्ने शब्दहरू पछि "बैङ्कको काम कारवाहीमा अनावश्यक ढिलासुस्ती गरेमा वा निर्णय गर्नु पर्ने विषयमा विलम्ब गरेमा, वा" भन्ने शब्दहरू थपिएका छन् ।

९. मूल ऐनको दफा ३४ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा ३४ को सट्टा देहायको दफा ३४ राखिएको छः-

“३४. लेखापरीक्षण समिति: (१) समितिले आफूप्रति उत्तरदायी हुने गरी देहाय बमोजिमको एउटा लेखापरीक्षण समिति गठन गर्नेछः-

(क) समितिले तोकेको एक जना सञ्चालक -संयोजक

(ख) समितिले तोकेको सम्बन्धित विषयको विज्ञ दुई जना -सदस्य

(२) बैङ्कको आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागको प्रमुखले समितिको सचिव भई काम गर्नेछ ।”

१०. मूल ऐनको दफा ४५ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा ४५ को,—

(१) उपदफा (१) मा रहेका “नेपाल सरकारको” भन्ने शब्दहरू पछि “वा नेपाल सरकारको सहमतिमा प्रदेश सरकारको” भन्ने शब्दहरू थपिएका छन् ।

(२) उपदफा (२) मा रहेका “नेपाल सरकारका” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारका” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

११. मूल ऐनको दफा ५२ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा ५२ को ठाउँठाउँमा रहेका “नेपाल सरकारले निष्कासन गरेको” भन्ने शब्दहरू पछि “वा नेपाल सरकारको सहमतिमा प्रदेश सरकारले निष्कासन गरेको” भन्ने शब्दहरू थपिएका छन् ।

१२. मूल ऐनको परिच्छेद-८ मा संशोधन: मूल ऐनको परिच्छेद-८ को परिच्छेद शीर्षकको सट्टा देहायको परिच्छेद शीर्षक राखिएको छः-

“नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारसँगको सम्बन्ध”

१३. मूल ऐनको दफा ६९ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा ६९ को उपदफा (१) को सट्टा देहायको उपदफा (१) राखिएको छः—

“(१) बैङ्क नेपाल सरकारको आर्थिक विषयको सल्लाहकार, नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको वित्तीय एजेन्ट तथा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहको बैङ्कर हुनेछ ।”

१४. मूल ऐनको दफा ७२ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा ७२ को सट्टा देहायको दफा ७२ राखिएको छः-

“७२. वित्तीय एजेन्टको कार्य गर्ने: प्रचलित संघीय कानूनले अन्यथा व्यवस्था गरेकोमा बाहेक बैङ्कले नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारसँग भएको सम्झौताका आधारमा निर्धारित शर्त तथा सीमाको अधीनमा रही देहायका विषयमा नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारको वित्तीय एजेन्टको रूपमा कार्य गर्नेछः-

(क) नेपाल सरकारद्वारा वा नेपाल सरकारको सहमतिमा प्रदेश सरकारद्वारा जारी गरिएका ऋणपत्रको खरिद बिक्री, बजार व्यवस्थापन, हस्तान्तरण, अभिलेख र सोसँग सम्बन्धित अन्य कारोबार,

(ख) खण्ड (क) बमोजिमको ऋणपत्रको सावाँ, व्याज र अन्य दस्तुरको भुक्तानी,

(ग) नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारले एजेन्टको रूपमा गर्नुपर्ने भनी तोकेका अन्य आवश्यक कार्य ।”

१५. मूल ऐनको दफा ७९ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा ७९ को उपदफा (५) पछि देहायका उपदफा (६), (७) र (८) थपिएका छन्ः-

“(६) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकिएको प्रचलित कानून बमोजिम स्थापित निक्षेप संकलन नगर्ने गरी वित्तीय कारोबार गर्ने संस्थाको बैङ्कले नियमन तथा सुपरिवेक्षण गर्न सक्नेछ ।

(७) उपदफा (६) बमोजिम नियमन तथा सुपरिवेक्षण गर्ने सम्बन्धमा बैङ्कले आवश्यक देखेका विषयमा नियम तथा विनियम बनाउन र आवश्यक आदेश, निर्देशन तथा सूचना जारी गर्न सक्नेछ।

(८) उपदफा (७) बमोजिम जारी भएको नियम तथा विनियम र आदेश, निर्देशन तथा सूचनाको पालना गर्नु सम्बन्धित संस्थाको कर्तव्य हुनेछ ।"

१६. मूल ऐनमा दफा ८६ ड१. थप: मूल ऐनको दफा ८६ड. पछि देहायको दफा ८६ड१. थपिएको छ:-
"८६ड१. वित्तीय स्थायित्व कोषको गठन: (१) प्रचलित कानून बमोजिम स्थापित कुनै बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको सुधार तथा पुनर्संरचनाको लागि एक वित्तीय स्थायित्व कोष गठन गर्न सकिनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा देहाय बमोजिमको रकम रहनेछ:-

(क) नेपाल सरकारले समय समयमा जम्मा गरिदिएको रकम,

(ख) समितिले तोके बमोजिम बैङ्क वा प्रचलित कानून बमोजिम स्थापित कुनै बैङ्क वा वित्तीय संस्थाबाट जम्मा हुन आएको रकम ।

(३) प्रचलित कानून बमोजिम स्थापित कुनै बैङ्क वा वित्तीय संस्था वित्तीय संकटमा परेको कारणले समग्र वित्तीय प्रणालीमा जोखिम उत्पन्न हुनसक्ने देखिएमा समितिले उपदफा (१) बमोजिमको कोषको रकम त्यस्तो बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको उत्थानको लागि उपयोग गर्न सक्नेछ।

(४) वित्तीय स्थायित्व कोषको सञ्चालन, व्यवस्थापन तथा कोषको रकम उपयोग सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।"

१७. मूल ऐनको दफा ८८ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा ८८ को उपदफा (१) को खण्ड (च) मा रहेका "प्रतिवेदन पेश गर्न" भन्ने शब्दहरू पछि "र बैङ्कले तोकेका कर्जा सूचना सम्बन्धी अन्य कार्य गर्न" भन्ने शब्दहरू थपिएका छन्।

१८. मूल ऐनको दफा १०४ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा १०४ को उपदफा (१) मा रहेका "नेपाल सरकार" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

१९. मूल ऐनको दफा १०६क. मा संशोधन: मूल ऐनको दफा १०६क. को उपदफा (२) मा रहेका "बैङ्कका कार्यकारी निर्देशक आफ्नो पदबाट हटेको वा अवकाश पाएको मितिले तीन वर्षसम्म र" र प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशमा रहेका ",कार्यकारी निर्देशक" भन्ने शब्दहरू झिकिएका छन्।